

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

عبدالوحید وحید

۲۰۲۶/۰۹/۱۰

د ډیورنډ کرښې د دروازو بیا پرانیستل:

متقابل ضمانتونه

له دې سره سره چې افغانستان او پاکستان ژور تاریخي، کلتوري، قومي، مذهبي او اقتصادي مشترکات لري او د دواړو هېوادونو ولسونه د پراخو ټولنیزو او کورنیو اړیکو له لارې یو له بل سره تړلي دي، خو دغه مشترکات په هېڅ صورت د دواړو هېوادونو ترمنځ له هېواد سره د بل هېواد اړیکو بشپړ انځور نه وړاندې کوي. له څو لسیزو راهیسې د کابل او اسلام‌آباد اړیکې د دوه اړخیزو بی‌پاوریو، متفاوتو دریزونو، د منفي پایلو درلودونکو امنیتي لیدلورو، د ډیورنډ کرښې له لاندې مسئلې او نورو ناهل شویو موضوعاتو تر اغېز لاندې پاتې شوې دي. په ځینو مواردو کې هغه اړخونه هم د دغو اختلافونو له پراخېدو څخه د خپلو پراخو ستراتیژیکو موخو لپاره ګټه اخلي چې د کرښې د دواړو غاړو ته د میشتو ولسونو ترمنځ دښمني ته هڅه ورکوي.

له بلې خوا، ځینې تګلارې او پرېکړې چې د ناسمو محاسبو، لنډمهاله امنیتي ملاحظاتو یا هم د متفاوتو ستراتیژیکو ارزونو له امله رامنځته شوې، په ډېرو مواردو کې یې بی‌پاوري پیاوړې او سیمه‌ییز چاپېریال یې لا ستونزمن کړی دی. په سیمه کې د تېرو سیاستونو دروند میراث، په ځانګړي ډول د نیابتي ډلو د کارولو له امله رامنځته شوي تاریخي زخمو او ناخوالې، لا هم پر دوه اړخیزو اړیکو باندې اغېز لري. د دغو زخمو د دردونو کمولو او په تدریجي ډول د هغوی د رغولو لپاره لا زیاتې روڼتیا، متقابل تفاهم او داسې مسئلانه تعامل ته اړتیا ده چې لا یې هم څرک نه لګیږي.

همدغه شالید ته په کتو افغانستان او پاکستان ته د «وړونو هېوادونو» په سترګه کتل د اوسنیو اړیکو دقیق انځور نه، بلکې د یوې هیلې او خوشبینانه راتلونکې انعکاس دی. د ورورولې په څېر اړیکو ته رسېدل اوږدمهاله سیاسي ارادې، متقابل زغم، د باور جوړونې عملي ګامونه او په سیاسي، امنیتي، اقتصادي او ټولنیزو برخو کې اوږدمهاله سیاسي خبرو ته اړتیا لري. دواړه لوري باید د زور او فشار پر ځای د یو بل ځمکنۍ بشپړتیا، حاکمیت او مشروع ګټو ته درناوی وکړي، په کورنیو چارو کې له لاسوهنې څخه ډډه وکړي او د اختلافونو د حل لپاره پر هوکړه شوو میکانیزمونو باندې عمل وکړي. رښتیني دوستانه اړیکې د زور او تاوتریخوالي له لارې نه رامنځته کېږي؛ بلکې د اوږدمهالو، متقابلو او رغنده اقداماتو له لارې جوړېږي.

په همدغه پراخ چوکاټ کې باید د ډیورنډ کرښې د دروازو د بیا پرانیستلو موضوع ته هم وکتل شي. د کلونو لپاره د ډیورنډ کرښې په اوږدو کې د پرتو لارو د پرانیستلو او تړلو واک تر ډېره د پاکستان په لاس کې و، چې له امله یې اسلام‌آباد پر افغانستان د پام وړ اقتصادي او سیاسي نفوذ لپاره وکارولې. د اړیکو د ترینګلتیا پر مهال به یې د دغو دروازو تړلو د افغانستان سوداګري ګډه وده کړه، ترانسپورت ته به یې زیان رساوه او پر سوداګرو او بازارونو به یې فشار راوړ. په عین حال کې یې د پښتونخوا صادرونکي، ترانسپورتیان، سوداګر او د کرښې دواړو غاړو ته میشتې ټولنې هم اغېزمنې کړې دي. د دروازو تکراري تړلو غیرمترقبه مثبت دا شو چې افغان حکومت او سوداګر یې د ایران، منځنۍ اسیا او نورو مسیرونو له لارې د بدیلو ترانزیتي لارو او بازارونو موندلو ته وهڅول.

اوس که پاکستان د ډیورنډ کرښې دروازې بیا پرانیزي، افغانستان باید د دغې پرېکړې هرکلی وکړي؛ ځکه چې نورمال سوداګري، ترانزیت او تګ راتګ د دواړو هېوادونو په ګټه دي او پاکستان د افغانستان لپاره لا هم یوه مهمه او له جغرافیایي پلوه مناسبه ترانزیتي لاره ده. البته بیا پرانیستل باید د پخواني وضعیت د تکرار په معنا نه وي. اصلي پوښتنه او اندېښنه یوازې دا نه ده چې دروازې به پرانیستل شي که نه، بلکې دا ده چې په راتلونکې کې به د کومو اصولو او متقابلو تضمینونو له مخې پرانیستې پاتې کېږي.

د افغانستان - پاکستان ترانزیتي چوکاټ باید داسې قانوني ضمانتونه ولري چې سوداګري او ترانزیت، د هوکړو له مخې، د سیاسي اختلافونو له اغېزو څخه خوندي پاتې شي. امنیتي اندېښنې باید د ځانګړو دوه اړخیزو میکانیزمونو له

د پاڼو شمېره: له 1 تر 2

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته راټولې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
 یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په خبر و لولئ

لارې مدیریت شي، نه دا چې سوداګریزې لارې د سیاسي اختلافونو د فشار وسیله وګرځول شي. د دروازو تړل باید یوازې په هغو محدودو او استثنايي شرایطو کې ممکن وي چې دواړه هېوادونو له وړاندې تعریف کړي او ورباندې هوکړه کړې وي. دغه ډول هوکړه به د ترانزیت لپاره د وړاندوینې وړ چاپېریال رامنځته کړي او سوداګرو ته به ډاډ ورکړي چې د سیاسي ستونځې په رامنځته کېدو سره به د هغوی کاروبار نه اغیزمن کېږي.

د افغانستان لپاره، د دروازو بیا پرانیستل د پاکستان په ترانزیتي لارو باندې د پخواني اقتصادي تګلارې د بیا رامنځته کېدو معنا نه لري. افغان حکومت او سوداګر باید د چاپېر او بندر عباس له لارې خپلې اړیکې پیاوړې، د ترکمنستان او ازبکستان له لارې سوداګریزې او ترانزیتي شبکې پراخې، د رېل او سړکونو زېربناوې ښې او له منځنۍ اسیا، چین، هند او خلیجې هېوادونو سره بازارونه متنوع کړي.

د دروازو د تکراري تړلو له امله د رامنځته شوي سناریو له امله افغان سوداګر باید له پاکستان سره له اقتصادي اړیکو څخه وتلو هڅه نه وي او نه هم له یوه هېواد څخه بل هېواد ته اقتصادي تګلارې انتقالول وي؛ بلکې افغانستان باید بېلابېلې باورې او عملي اقتصادي لارې ولري. اقتصادي تنوع په دې معنا نه ده چې کم لګښت یا مناسب مسیر دې پرېښودل شي؛ معنا یې دا ده چې په هېڅ یوه لاره دومره حیاتي تګلارې نه وي چې تړل یې د افغانستان اقتصاد فلج کړي. که پاکستان لارې د لګښت، موثریت، امنیت او اعتبار له پلوه د سیالي او د باور وړ پاتې شي، سوداګریزې ګټې به په خپله افغان سوداګر د دغو لارو کارولو ته وهڅوي.

پاکستان هم باید درک کړي چې د ترانزیتي لارو تکراري او اوږدمهاله تړل په پای کې د دغه هېواد خپل اقتصادي او ستراتیژیک موقعیت کمزوری کړ. هر ځل چې لارې تړل کېږي، افغان سوداګر بدیلو مسیرونو او بازارونو ته مخه کوي. کله چې نوي اکمالاتي ځنځیرونه، ترانزیتي لارې او سوداګریزې اړیکې رامنځته شي، بېرته پخواني وضعیت ته د هغوی راګرځول اسانه نه وي. برعکس، یو باثباته، خوندي او د وړاندوینې وړ ترانزیتي نظام کولای شي پاکستان د افغانستان او سیمې لپاره د یوه مهم او باوري سوداګریز دهلېز په توګه لا پیاوړی کړي.

د پورته یادو شویو ستونځو د مدیریت لپاره باید د افغانستان - پاکستان لخوا دایمي او له کافي واک څخه برخمن ګډ کمیسیون رامنځته شي. دغه کمیسیون باید د امنیت، ګمرکونو، اسنادو، اداري ستونځو او د دواړو خواوو ترمنځ د شویو هوکړو د عملي کېدو د څار او تعقیب مسئولیت ولري. د کمیسیون باید ستونځې سیاسي کچې ته له رسېدو مخکې د تخنیکي او مسلکي خبرو له لارې حل کړي.

که دوه اړخیز میکانیزمونه د ستونځې په حل کې پاتې راشي، دواړه لوري باید د دوه اړخیزې هوکړې له مخې منل شوو سیمه ییزو یا نړیوالو درېیمګړیو ته د مراجعه کولو امکان هم ومنی. په دغه توګه به د دروازو د پرانیستې ساتلو لپاره روښانه اصول او د اختلافونو د حل لپاره مشخصه لاره موجوده وي، او سوداګري به د هرې سیاسي یا امنیتي شخړې له امله په اسانۍ سره نه ګډوډېږي.

افغانستان باید نه د تقابل او نه هم د بې غمه کېناستو لاره غوره کړي؛ بلکې د تعامل، متقابلو ژمنو او اقتصادي تنوع انډولیز سیاست تعقیب کړي. د ډیورنډ کرښې دروازې باید د روڼو اصولو، متقابلو تضمینونو او د اختلافونو د حل لپاره د هوکړه شوو میکانیزمونو له مخې پرانیستې پاتې شي. په ورته وخت کې، افغانستان باید د بدیلو اقتصادي دهلېزونو پراختیا لپاره هلې ځلې هم جاري وساتي، تر څو د یوې لارې د احتمالي اختلال پر وړاندې د بدیلو لارو انتخاب او مقاومت وړتیا ولري.

د دې تګلارې موخه د پاکستان له لارې د سوداګري کمول نه، بلکې د سوداګري د دوام په برخه کې ژمنتیا ترلاسه کړل وي. د دروازو بیا پرانیستل باید د اقتصادي انحصار د بیا رامنځته کولو معنا ونه لري؛ بلکې باید د متقابلې ګټې، وړاندوینې وړ ترانزیت او مسئولانه اړیکو د یوه نوي پړاو پیل وي. که دواړه هېوادونه له سیاسي او امنیتي اختلافونو څخه د سوداګري خوندي ساتلو لپاره عملي تضمینونه رامنځته کړي، د دروازو د تړلو تکراري ستونځه ماتېدای شي او د بحران پر ځای د همکاریو لپاره لاره هوارېدای شي.

په پای کې، د افغانستان او پاکستان ترمنځ رښتیني دوستانه اړیکې یوازې په دې نه رامنځته کېږي چې دواړه هېوادونه یو بل ته «وړونه هېوادونه» ووايي؛ بلکې دغه اړیکې باید د اوږدمهالو او متقابلو عملي اقداماتو، د یو بل د حاکمیت او مشروع ګټو د درناوي، له سیاسي او امنیتي اختلافونو څخه د اقتصادي اړیکو د خوندي ساتلو لپاره د ګډو ژمنو له لارې په تدریجي ډول جوړې شي. د ډیورنډ کرښې د دروازو بیا پرانیستل که له متقابلو تضمینونو، اوږدمهاله میکانیزمونو او اقتصادي تنوع سره مل وي، کولای شي د تړلو شویو لارو د بېرته پرانیستلو تر کچې پورې د محدود پاتې کېدو پر ځای د افغانستان - پاکستان اړیکو لپاره د یوه باثباته او مسئولانه تعامل د نوي فصل پیل وګرزي.